

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ 40'/45'
ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

**Ακολουθεί δείγμα διαγωνίσματος
βασισμένου σε ύλη της Α΄ Γυμνασίου**

- Στο δειγματικό διαγώνισμα λαμβάνεται υπόψη η ηλικία και ο βαθμός ωριμότητας των μαθητών/μαθητριών Α΄ Γυμνασίου στην αρχή της σχολικής χρονιάς.
- Ελέγχονται και αξιολογούνται βασικά στοιχεία που αναμένεται να έχουν κατακτήσει οι μαθητές/μαθήτριες μέχρι τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή.
- Οι ερωτήσεις προκύπτουν από τα κείμενα/αποσπάσματα του ίδιου του γραπτού.
- Νοείται ότι για τη σύνταξη διαγωνίσματος στη Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου, ακολουθείται η ίδια δομή και φιλοσοφία, γίνονται, όμως, οι ανάλογες προσαρμογές στην ύλη και στο επίπεδο των μαθητών/μαθητριών.

Νοείται ότι έχει προηγηθεί ανάλογη διδασκαλία και έχει δοθεί στους/στις μαθητές/μαθήτριες η ακόλουθη ύλη:

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

1. Κανόνες τονισμού (σελ. 16-17)
2. Ενότητα 3
 - Κείμενο Α΄ (σελ. 20-21):
Ορθογραφία: «Πιστεύω τῷ φίλῳ ... οὐ λείπει.»
Λεξιλογικά: λείπω (σελ. 23), γινώσκω (σελ. 24)
Γραμματική: Το άρθρο (σελ. 28)
 - Κείμενο Β΄ (σελ. 29-30): Κατανόηση-μετάφραση κειμένου
Ουσιαστικά Β΄ κλίσης (σελ. 31-33)

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Ομήρου Οδύσσεια:

- Εισαγωγή. Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της Εισαγωγής και να τα κατανοούν στο πλαίσιο του κειμένου, έτσι ώστε να το ερμηνεύουν:
Τι είναι το Έπος (σελ. 9), Βασικό θέμα της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας* (σελ. 9), Αοιδοί-Ραψωδοί-Όμηρος (σελ. 10-11), Διάρθρωση σε ραψωδίες (σελ. 12), Βασικά θέματα και προβλήματα της *Οδύσσειας* (σελ. 12)
- Ραψωδία α, στ. 1-173:
Περιεχόμενο ραψωδίας α. Θέμα και ρόλος προοιμίου. Τα πρόσωπα και η συμπεριφορά τους (Οδυσσέας και σύντροφοι, Τηλέμαχος, μνηστήρες). Οι θεοί και ο ρόλος τους. Εντοπισμός και λειτουργία στο κείμενο: εκφραστικά μέσα, τυπικά επίθετα, στοιχεία προοικονομίας.

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ**ΤΑΞΗ: Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ****ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ: 40΄/45΄****ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ****ΜΕΡΟΣ Ι: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ****(ΜΟΝΑΔΕΣ 50)****Κείμενο**

Ἄμνος ἐν ἀμπέλῳ ἦν. Λύκος ἐκ τῶν βάτων βλέπει τὸν ἄμνον καὶ ἀρπάζει αὐτόν. Ἡ τοῦ ἄμνου ἀρπαγὴ λύπην τοῖς ἀμπελοουργοῖς παρέχει. Οἱ ἀμπελοурγοὶ μάτην διώκουσι τὸν λύκον· οὗτος γὰρ ὁμοίως ἐλάφῳ τρέχει. Ἄλλ' ὁ θεὸς τὴν τοῦ λύκου κακίαν κολάζει. Ἐν γὰρ τῇ ὁδῷ ἄρκτω ὁ λύκος συντυγχάνει. Ἡ ἄρκτος τὸν ἄμνον βλέπει καὶ ἀπὸ τοῦ λύκου ἀρπάζει αὐτόν. Ὁ λύκος φέγει τὴν ἄρκτον καὶ λέγει: «ὦ ἄρκτη, πῶς ἀρπάζεις τὸν ἀλλότριον ἄμνον;» Καὶ ἡ ἄρκτος λέγει: «Οὐχ ἀρπάζω, ἀλλὰ τὸν κλέπτῃν κολάζω».

Αἰσώπου μῦθος

A. Κατανόηση - Απόδοση κειμένου στα Νέα Ελληνικά**(ΜΟΝΑΔΕΣ 20)**

A.1. Να αποδώσετε μόνο τις υπογραμμισμένες προτάσεις του πιο πάνω κειμένου στα Νέα Ελληνικά. Να γράψετε την απάντησή σας στα φύλλα απαντήσεων.

(μονάδες 5)**Μετάφραση**

Ένα αρνί βρισκόταν σε ένα αμπέλι (μον. 1). Ένας λύκος βλέπει το αρνί (μον. 1) μέσα από τους θάμνους (μον. 1) και το αρπάζει (μον. 0,5). Αλλά ο θεός τιμωρεί την κακία του λύκου (μον. 1,5).

A.2. Να επιλέξετε την ορθή νεοελληνική απόδοση των πιο κάτω υπογραμμισμένων λέξεων. Για κάθε πρόταση, να γράψετε τον κατάλληλο αριθμό στα φύλλα απαντήσεων.

a. Οἱ ἀμπελοурγοὶ μάτην διώκουσι τὸν λύκον.

(i) μάταια (μον. 2) (ii) μάτι (iii) γρήγορα (iv) αμέσως

β. Ἐν γὰρ τῇ ὁδῷ ἄρκτω ὁ λύκος συντυγχάνει.

(i) συνομιλεί (ii) αρπάζει (iii) κυνηγά (iv) συναντά (μον. 2)

(μονάδες 4)

A.3. Να γράψετε στα φύλλα απαντήσεων αν είναι ορθή (Ο) ή λανθασμένη (Λ) καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις, σύμφωνα με το αρχαίο ελληνικό κείμενο. Για κάθε πρόταση που επισημαίνεται ως λανθασμένη (Λ), να δικαιολογείτε στα Νέα Ελληνικά την απάντησή σας.

α. Ο λύκος καταδιώκεται από τους αμπελουργούς.

β. Η αρκούδα λέει ότι κυνηγά τον κλέφτη.

α. Ο (μον. 3)

γ. Λ (μον. 1)

Η αρκούδα λέει ότι τιμωρεί τον κλέφτη. (μον. 2)

(μονάδες 6)

A.4. Ποιο συμπέρασμα προκύπτει από τον πιο πάνω μύθο του Αισώπου; Γιατί αυτό θεωρείται σημαντικό και στη σημερινή εποχή; Να γράψετε έναν (1) λόγο.

Συμπέρασμα: Ο άδικος/Η αδικία κάποια στιγμή τιμωρείται. / Ο θεός τιμωρεί τους άδικους. (μον. 2,5) Είναι και σήμερα σημαντικό, γιατί βλέπουμε ότι γίνονται πολλές αδικίες. Τόσο οι άδικοι όσο και οι αδικημένοι πρέπει να ξέρουν ότι στο τέλος επικρατεί δικαιοσύνη. (μον. 2,5)

Σημείωση: Γίνεται δεκτή οποιαδήποτε άλλη ορθή και τεκμηριωμένη απάντηση.

(μονάδες 5)

B. Διδαγμένο κείμενο για ορθογραφία

(ΜΟΝΑΔΕΣ 5)

B.1. Υπαγόρευση διδαγμένου κειμένου.

Πιστὸν φίλον ἐν κινδύνοις γινώσκεις.

(Γεωργίου Ν. Ζούκη, *Αναγνωστικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης*)

Πιστὸν (μον. 1) φίλον (μον. 1) ἐν κινδύνοις (μον. 0,5+0,5) γινώσκεις (μον. 1).

Σημείωση: Σε περίπτωση λάθους σε τόνο ή πνεύμα, αφαιρείται το μισό της βαθμολογίας που αναλογεί στη λέξη. Σε περίπτωση ορθογραφικού λάθους, η λέξη βαθμολογείται με μηδέν.

(μονάδες 4)

B.2. Να εντοπίσετε ένα (1) ορθογραφικό λάθος που υπάρχει στο ακόλουθο απόσπασμα και να το διορθώσετε. Να μεταφέρετε τον ακόλουθο πίνακα στα φύλλα απαντήσεων και να τον συμπληρώσετε κατάλληλα.

Ὁ φίλος τὸν φίλον ἐν πόνοις οὐ λύπει.

Λανθασμένη λέξη	Διορθωμένη λέξη
λύπει (μον. 0,5)	λείπει (μον. 0,5)

Σημείωση: Σε περίπτωση λάθους στον τόνο αφαιρείται 0,25.

(μονάδα 1)

Γ. Λεξιλογικές ασκήσεις

(ΜΟΝΑΔΕΣ 10)

Γ.1. Να συμπληρώσετε τα κενά των πιο κάτω προτάσεων με τον σωστό τύπο της λέξης που ταιριάζει, από αυτές που σας δίνονται στο πλαίσιο. Να γράψετε την απάντησή σας στα φύλλα απαντήσεων. Μία (1) από τις λέξεις του πλαισίου περισσεύει!

γνώρισμα, γνώμονας, γνωμικό, ευγνώμονας

α. Ο Αντώνης ήταν **ευγνώμονας (μον. 2)** απέναντι στον Κώστα, γιατί εκείνος τον βοήθησε σε μια πολύ δύσκολη στιγμή.

β. Η Διευθύντρια εργάζεται με **γνώμονα (μον. 2)** το κοινό συμφέρον.

γ. Στις ομιλίες του συνηθίζει να χρησιμοποιεί πολλά **γνωμικά (μον. 2)**, για να ελκύει το ακροατήριό του.

Σημείωση: Σε περίπτωση λάθους στον τύπο της λέξης αφαιρείται 1 μονάδα.

(μονάδες 6)

Γ.2. Να γράψετε στα φύλλα απαντήσεων δύο (2) σύνθετες λέξεις στα νέα ελληνικά από το ρήμα: *λείπω*

παραλείπω, παράλειψη, υπόλοιπο, κατάλοιπο, ελλιπής... (2X2 μον.)

Σημείωση:

Σε περίπτωση ορθογραφικού λάθους στο θέμα της λέξης, η λέξη βαθμολογείται με μηδέν μονάδες.

Σε περίπτωση άλλου ορθογραφικού λάθους, αφαιρείται 1 μονάδα.

(μονάδες 4)

Δ. Ασκήσεις γραμματικής και συντακτικού**(ΜΟΝΑΔΕΣ 15)**

Δ.1. Να τονίσετε τις πιο κάτω λέξεις και να δικαιολογήσετε με συντομία τον τόνο που επιλέξατε. Να γράψετε όλες τις απαντήσεις σας στα φύλλα απαντήσεων.

(α) ἄμπελος (μον. 1): παίρνει οξεία, επειδή τονίζεται στην προπαραλήγουσα (μον. 2)

(β) ἀμπελουργός (μον. 1): παίρνει οξεία, επειδή το ο είναι βραχύχρονο (μον. 2)

(μονάδες 6)

Δ.2. Να γράψετε στα φύλλα απαντήσεων τον αντίθετο αριθμό των υπογραμμισμένων ουσιαστικών και άρθρων των πιο κάτω προτάσεων. Προσοχή και στον τονισμό!

α. Ἄμνός ἐν ἀμπέλῳ ἦν.

Ἄμνοι (μον. 1), ἀμπέλοις (μον. 1)

β. Λύκος ἐκ τῶν βάτων βλέπει τὸν ἄμνον καὶ ἀρπάζει αὐτόν.

Λύκοι (μον. 1), τῆς (μον. 1) βάτου (μον. 1), τοὺς (μον. 1) ἄμνοὺς (μον. 1)

γ. Ὁ λύκος ψέγει τὴν ἄρκτον.

τὰς (μον. 1) ἄρκτους (μον. 1)

Σημείωση: Σε περίπτωση λάθους στον τόνο αφαιρείται 0,5.

(μονάδες 9)

Σε περίπτωση που μαθητής/μαθήτρια τονίσει με οξεία αντί βαρεία, ΔΕΝ αφαιρείται μονάδα, σε κανένα μέρος του εξεταστικού δοκιμίου.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ**(ΜΟΝΑΔΕΣ 50)****Ραψωδία α, στ. 115-148, 171-173**

- 115 Χύθηκε τότε, ακροπατώντας τις κορφές του Ολύμπου,
και βρέθηκε μεμιάς στον δήμο της Ιθάκης, να στέκει
στην εξώθυρα του Οδυσσέα, πατώντας το κατώφλι της αυλής του.
Με το χαλκό κοντάρι της στο χέρι, επήρε τη μορφή ενός ξένου·
κι ολόγεια με τον Μέντη, άρχοντα των Ταφίων, έπεσε πάνω στους αγέρωχους
- 120 μνηστήρες· που εκεί, μπροστά στις πύλες του σπιτιού, έβρισκαν
ευχαρίστηση παίζοντας τους πεσσοὺς, σε τομάρια βοδιών καθισμένοι,

που τα σφάζαν οι ίδιοι.

Κήρυκες και παιδόπουλα πρόθυμα τους υπηρετούσαν:

άλλοι να σμίγουν σε κρατήρες με νερό κρασί, άλλοι να πλένουν

- 125 τα τραπέζια με σφουγγάρια τρυπητά και να τα στήνουν,
κάποιοι να κομματιάζουν άφθονα τα κρέατα.

Πρώτος απ' όλους ο Τηλέμαχος την είδε, ωραίος σαν θεός:

ήταν με τους μνηστήρες καθισμένος, κι όμως ταξίδευε ο νους του πικραμένος.

Έβλεπε με τα μάτια της ψυχής του τον πατέρα του ένδοξο:

- 130 αν ξαφνικά γύριζε πίσω· αν τους μνηστήρες πετούσε έξω απ' το παλάτι·
αν έπαιρνε ο ίδιος πάλι την αρχή στα χέρια του, και μέσα στα αγαθά του
βασίλευε σαν πρώτα...

Το όραμα αυτό ανέβαινε στον νου του, πλάι στους μνηστήρες –

κι είδε την Αθηνά. Ευθύς προς την αυλόθυρα έτρεξε, γιατί

- 135 τον έπιασε η ντροπή, να στέκει τόσην ώρα στην πόρτα του ένας ξένος.
Κοντά της στάθηκε, της έσφιξε το χέρι το δεξί, με τ' άλλο
πήρε το χάλκινο κοντάρι της, ύστερα την προσφώνησε μιλώντας,
και πέταξαν τα λόγια του σαν τα πουλιά:

«Ξένε μου, καλωσόρισες, έλα να σε φιλέψουμε κι αφού το δείπνο μας

- 140 χορτάσεις, τότε μας λες τον λόγο της επίσκεψής σου.»

Είπε και τράβηξε μπροστά· η Αθηνά Παλλάδα, λάμποντας τα μάτια,
ακολουθούσε, κι οι δυο τους μπήκαν στο μεγάλο δώμα.

Το δόρυ της μετέφερε, για να το στήσει σε ψηλή κολόνα,

το 'βαλε μέσα στην καλοξυσμένη θήκη, όπου και τ' άλλα δόρατα

- 145 περίμεναν, άνεργα και πολλά, του καρτερόψυχου Οδυσσέα.

Ύστερα την οδήγησε σε θρόνο να καθίσει, λεπτουργημένο κι όμορφο,

πάνω του απλώνοντας ύφασμα μαλακό, και στήριγμα στα πόδια της
έσυρε το σκαμνί.

[...]

- 171 Τότε κι ο κήρυκας φέρνει και δίνει την πανέμορφη κιθάρα

Στου Φήμιου τα χέρια, που τραγουδούσε στους μνηστήρες από ανάγκη·

Έκρουσε ωστόσο τις χορδές, ψάχνοντας τον σκοπό για ωραίο τραγούδι.

Ερωτήσεις:

1. Να γράψετε στα φύλλα απαντήσεων αν είναι ορθή (Ο) ή λανθασμένη (Λ) καθεμιά από τις ακόλουθες προτάσεις. Σε κάθε περίπτωση (είτε ορθού είτε λάθους), να δικαιολογείτε την απάντησή σας με ένα (1) στοιχείο από το πιο πάνω απόσπασμα.

α. Το πιο πάνω απόσπασμα αριθμείται «ραψωδία α», από το όνομα της θεάς Αθηνάς που συμμετέχει στη δράση.

β. Το έπος αναφέρεται σε πράξεις ηρώων και θεών.

γ. Θέμα της *Οδύσσειας* είναι ο Τρωικός Πόλεμος.

δ. Ο Φήμιος (στ. 172) ήταν ραψωδός.

α. Λ (μον. 1)

Αριθμείται «ραψωδία α» από το πρώτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. / Τα έπη διαιρέθηκαν σε 24 ραψωδίες, όσα και τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου. Αυτή είναι η πρώτη ραψωδία, για αυτό αριθμείται «ραψωδία α». (μον. 2)

β. Ο (μον. 1)

Γίνεται αναφορά σε δράση της Αθηνάς (μον. 1) και του Τηλέμαχου / Οδυσσέα. (μον. 1)
(Αναμένεται η αναφορά στην Αθηνά και σε έναν άνθρωπο.)

γ. Λ (μον. 1)

Θέμα της Οδύσσειας είναι ο νόστος του Οδυσσέα, ο οποίος απουσιάζει από το παλάτι. (μον. 2)

δ. Λ (μον. 1)

Ο Φήμιος ήταν αιιδός, διότι τραγουδούσε με τη συνοδεία κιθάρας (σε συμπόσιο στο παλάτι του Οδυσσέα). (μον. 2)

(4X3 μον.=12)

(μονάδες 12)

2.α. Να περιγράψετε την κατάσταση που επικρατεί στο παλάτι της Ιθάκης, σύμφωνα με το πιο πάνω απόσπασμα.

Αναμένεται αναφορά στα ακόλουθα:

Απουσιάζει ο Οδυσσέας, έχουν εγκατασταθεί στο παλάτι οι μνηστήρες, οι οποίοι ξοδεύουν αλόγιστα την περιουσία του Οδυσσέα τρώγοντας, πίνοντας και διασκεδάζοντας. Πήραν την εξουσία του Οδυσσέα παραγκωνίζοντας τον διάδοχο του θρόνου, Τηλέμαχο.

(μονάδες 10)

2.β. Πώς παρουσιάζεται ο Τηλέμαχος σε σχέση α) με τους μνηστήρες και β) με τον ξένο που έρχεται στο παλάτι;

Αναμένεται αναφορά στα ακόλουθα:

α) Ο Τηλέμαχος παρουσιάζεται απογοητευμένος, πικραμένος και στενοχωρημένος από τη στάση και συμπεριφορά των μνηστήρων. Οραματίζεται την επιστροφή του πατέρα του, αφού πιστεύει πως μόνο αυτός θα μπορούσε να αποκαταστήσει την τάξη διώχοντας τους μνηστήρες. Βιώνει παθητικά τα προβλήματα που δημιούργησαν οι μνηστήρες στο παλάτι και δεν τολμά να αντιδράσει. (μον. 6)

β) Ο Τηλέμαχος, μόλις αντιλαμβάνεται τον ξένο, σπεύδει να τον υποδεχτεί αφήνοντας κατά μέρος τις σκέψεις του. Παρουσιάζεται ευγενικός και πρόθυμος να του προσφέρει φιλοξενία τηρώντας τα έθιμα. Γίνεται άψογος οικοδεσπότης για τον ξένο. Ξεκινά η ενηλικίωσή του. (μον. 6)

(μονάδες 12)

3. Να εξηγήσετε τους πιο κάτω όρους και να γράψετε ένα (1) παράδειγμα για τον καθένα μέσα από το πιο πάνω απόσπασμα:

α. ενανθρώπιση

Ενανθρώπιση έχουμε όταν οι θεοί εμφανίζονται στους ανθρώπους με τη μορφή ανθρώπου και όχι με την κανονική μορφή τους, με αποτέλεσμα κανείς να μην καταλαβαίνει ότι είναι θεοί. (μον. 4)

Παράδειγμα: αναφορά στην ενανθρώπιση της Αθηνάς ή παράθεση των στίχων 118-120. (μον. 4)

(μονάδες 8)

β. προοικονομία

Προοικονομία είναι η φροντίδα του ποιητή να προετοιμάσει από πριν όσα θα ακολουθήσουν / η αναφορά στοιχείων που προετοιμάζουν τον αναγνώστη για πράγματα που θα συμβούν στη συνέχεια. (μον. 4)

Παράδειγμα: αναφορά σε ένα από τα πιο κάτω στοιχεία:

- Στ. 129-130: προοικονομείται ο γυρισμός του Οδυσσέα
- Στ. 119-122: προοικονομείται η τιμωρία των μνηστήρων
- Στ. 130: προοικονομείται η τιμωρία των μνηστήρων
- Στ. 143-145: προοικονομείται η τιμωρία των μνηστήρων
- ...

(μον. 4)

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ